

Nr 428.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål; given Stockholms slott den 10 maj 1918.

Under åberopande av bilagda i statsrådet och lagrådet hållna protokoll vill Kungl. Maj:t härmed, jämlikt § 87 regeringsformen, föreslå riksdagen att antaga härvid fogade förslag till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Eliel Löfgren.

Förslag

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

Var som i brottmål, där allmän åklagare å tjänstens vägnar för talan, av åklagaren åberopas såsom vittne och inställer sig vid domstol, äger att, så framt vittnet äskar ersättning och domaren prövar sådant skäligt, för sin inställelse njuta ersättning av allmänna medel med högst fem kronor till vittnets uppehälle för varje dag, som för resan och vistandet vid domstolen erfordras, och dessutom, därest vittnets hemvist är beläget på minst fem kilometers avstånd från det ställe, där domstolen sammanträder, skjutspenningar för en häst fram och åter eller, där järnvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del därav begagnas, avgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt.

Enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål av nämnda beskaffenhet blivit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne, eller av åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

*Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför
Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott
fredagen den 26 april 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
RYDÉN,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen statsrådet Löfgren anmälde riksdagens i skrivelse den 19 maj 1915 gjorda framställning om vissa ändringar i lagen den 4 juni 1886 angående *ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.*

Härvid anförde departementschefen:

»Genom ifrågavarande lag den 4 juni 1886 regleras grunderna för beräkning av ersättning av allmänna medel åt dem, som i brottmål, där allmän åklagare å tjänstens vägnar för talan, av åklagaren åberopats eller efter domstols förordnande inkallats såsom vittnen eller för att upplysningsvis höras. Dylik ersättning utgår dels såsom gottgörelse för uppehälle med *högst tre kronor* för varje dag, som för resan och

*Lagen den
4 juni 1886
angående
ersättning av
allmänna
medel till
vittnen i
brottmål.*

vistandet vid domstolen erfordras, och dels såsom reseersättning med skjutspenningar för en häst från vittnets hemvist fram och åter eller, där järnvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del därav begagnas, avgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt. Rätt till reseersättning medgives emellertid endast under förutsättning, att vittnets hemvist är beläget på minst fem kilometers avstånd från det ställe, där domstolen sammanträder. I slutliga utslaget skall domstolen pröva, huruvida ifrågavarande kostnad skall till statsverket återgäldas. Åklagaren skall ej därtill förpliktas i annat fall än då åtalet blivit utan skäl anställt.

Dessa stadganden hava genom sedermera utfärdade lagar erhållit utsträckt tillämplighetsområde. Enligt 7 kap. 9 § i lagen den 12 november 1915 om äktenskaps ingående och upplösning, 6 § i lagen den 14 juni 1917 om äktenskaplig börd, 25 § i lagen samma dag om barn utom äktenskap och 9 § i lagen samma dag den 14 juni 1917 om adoption skola nämligen bestämmelserna i 1886 års lag i tillämpliga delar gälla beträffande ersättning av allmänna medel åt den, som enligt rättens förordnande inkallats såsom vittne eller för att upplysningsvis höras i äktenskapsmål, mål om äktenskaplig börd, mål om fastställande av faderskap och underhållsskyldighet samt mål om adoption. Enligt lagen den 4 juni 1913 om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål, som avses i gällande lag angående förbud mot införsel till riket av varor med oriktig ursprungsbeteckning, skall den, som i mål av omförmälta beskaffenhet av tullfiskalen åberopats eller enligt generaltullstyrelsens eller Konungens förordnande inkallats såsom vittne, äga att av allmänna medel åtnjuta ersättning för sin inställelse efter de grunder, som stadgas angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål. Motsvarande bestämmelser äro uti lagen den 30 juni 1913 om ersättning i vissa fall av allmänna medel till vittnen i mål enligt lagen om behandling av alkoholister meddelade i fråga om den, som vid förhör inför domstol blivit av polismyndighet åberopad såsom vittne eller för att upplysningsvis höras eller ock efter förordnande av Konungens befallningshavande blivit för sådant ändamål inkallad. Kostnad, som sålunda utgår enligt lagarna den 4 juni 1913 och den 30 juni 1913, skall emellertid alltid stanna å statsverket.

*Motion vid
1915 års
riksdag.*

Uti en vid 1915 års riksdag inom andra kammaren väckt motion, som ligger till grund för riksdagens av mig anmälda skrivelse, föreslogs, bland annat, förhöjning av förutnämnda dagtraktamentes belopp och ifrågasattes, huruvida icke reseersättning borde utgå jämväl i sådana fall, då väglängden icke uppginge till fem kilometer.

I avgivet utlåtande erinrade lagutskottet, att ifrågavarande bestämmelser hade till ändamål att förhindra, att vittnesplikten fullgörande komme att förenas med uppoffringar, som i all synnerhet för mindre bemedlade måste kännas alltför betungande. Maximibeloppet för dagtraktamentet hade väl år 1900 höjts från en krona 50 öre till tre kronor, men med hänsyn till penningens alltjämt sjunkande värde torde jämväl sistnämnda belopp numera vara för lågt. För att förebygga, att statsverket komme att åsamkas alltför dryga kostnader, borde emellertid det nuvarande maximibeloppet för normala fall bibehållas, men åt domstolarna inrymmas befogenhet att, då särskilda skäl därtill föreläge, utdöma högre ersättningsbelopp. I fråga om villkoret för åtnjutande av reseersättning ansåge utskottet i likhet med motionären det kunna ifrågasättas, huruvida icke reseersättning borde kunna utgå jämväl i sådana fall, då väglängden understege fem kilometer. Någon viss kortare minimisträcka borde emellertid i sådant fall bestämmas.

Lagutskottet.

I sin förutnämnda skrivelse har riksdagen, såvitt nu är i fråga, under åberopande av lagutskottets utlåtande hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande huruvida icke lagen den 4 juni 1886 angående ersättning till vittnen i brottmål borde ändras i syfte att till vittne må *dels*, efter domstolens prövning för särskilda fall, kunna utgå dagtraktamente med högre belopp än tre kronor, *dels ock* utgivas reseersättning jämväl då avståndet mellan vittnets vistelseort och den plats, där domstolen sammanträder, understiger fem kilometer, ävensom där-efter för riksdagen framlägga det förslag, vartill övervägandet må giva anledning.

Riksdagens skrivelse.

I anledning av Kungl. Maj:ts remisser hava utlåtanden över riksdagens skrivelse inkommit från hovrätterna, som därvid fogat i ärendet angivna yttranden av vissa rådhusrätter och domhavande.

Utlåtanden.

Svea hovrätt anser det med skäl kunna ifrågasättas, huruvida icke den gottgörelse, som utgår enligt nu gällande grunder, är tillräcklig från den enligt hovrättens mening riktiga synpunkten, att vittnesplikten fullgörande i de fall, varom här är fråga, principiellt icke grundar någon rätt till ersättning av staten, utan endast påkallar dennas stödjande mellankomst: och har hovrätten funnit, att i allt fall vid den ifrågasatta förändringen synnerlig varsamhet bör iakttagas, så att icke uppfattningen av den allmänt medborgerliga plikten yttermera fördunklas och därav framkallas alltjämt stegrade anspråk på statskassan. En domhavande avstyrker från statsekonomisk synpunkt ändring av de i ämnet gällande

bestämmelserna under erinran, att enligt äldre lag skyldigheten att vittna betraktades såsom en plikt, vars fullgörande icke medförde rätt till gottgörelse.

De båda övriga hovrätterna, rådhusrätterna och domhavandena, utom den förenämnde, hava i fråga om höjning av dagtraktamentets belopp uttalat sig i tillstyrkande riktning. Åtskilliga utlåtanden inskränka sig till allmänna uttalanden av sådau innebörd. I vissa utlåtanden förordas emellertid uttryckligen, att rätten till överskridande av det nu gällande maximibeloppet göres beroende av huruvida särskilda skäl härtill må anses föreligga, varvid olika meningar uttalas därom, huruvida maximigräns bör bestämmas för det belopp, som sålunda skulle för undantagsfallen utgå. En rådhusrätt intager däremot den ståndpunkten, att den i denna del ifrågasatta lagändringen bör inskränkas därtill, att maximibeloppet höjes, exempelvis till sex kronor. Beträffande frågan om rätt till reseersättning synes i de utlåtanden, som särskilt uppmärksammat denna fråga, den uppfattningen allmänt göra sig gällande, att ersättning för resekostnad i de fall, då avståndet mellan bostaden och domstolslokalen understiger fem kilometer, bör utgå allenast för den händelse och i den mån personliga förhållanden, såsom sjuklighet eller ålderdom, föranlett dylik kostnad samt, enligt vissa utlåtanden, under det ytterligare villkor, att nämnda avstånd uppgår till minst två kilometer. I ett av de avgivna utlåtandena förordas emellertid, att den nu gällande bestämmelsen i ämnet endast sålunda ändras, att visst kortare avstånd än fem kilometer fastställs. En domhavande avstyrker lagändring i fråga om rätt till reseersättning huvudsakligen av hänsyn till angelägenheten av att bespara statsverket utgifter för gottgörelse av kostnader för onödiga resor.

*Departement-
schefen.*

Enligt min mening bör åt ifrågavarande bestämmelser givas sådant innehåll, att vittnespliktens fullgörande icke förbindes med betungande kostnader. Med hänsyn härtill och då penningvärdet sedan år 1900, då maximibeloppet för dagtraktamentet bestämdes till tre kronor, ytterligare avsevärt sjunkit, anser jag lika med riksdagen, att nämnda belopp bör höjas. Då de nuvarande levnadskostnaderna kunna betinga högre dagtraktamente än tre kronor, även om inga särskilda skäl därtill kunna i det föreliggande fallet påvisas, torde emellertid icke, såsom i riksdagens skrivelse och åtskilliga i ärendet avgivna utlåtanden blivit ifrågasatt, några särskilda villkor böra uppställas för rätten att åtnjuta högre dagtraktamente än det nuvarande maximibeloppet. De härutinnan nu gällande bestämmelserna torde alltså böra undergå allenast sådan jämk-

ning, att maximigränsen uppflyttas, därvid det nya maximibeloppet skäligen må bestämmas till fem kronor.

Emellertid erinras, att det i lagen bestämda beloppet utgjort en gräns, varutöver ersättning icke kunnat tillerkännas vittne av allmänna medel, men att däremot domstol givetvis haft att fastställa lägre belopp i de fall, att utdömande av maximibeloppet under föreliggande omständigheter icke påkallats. Höjes maximigränsen på sätt i förslaget avses, bör anmärkta förhållande så mycket mera uppmärksammas.

Vad därefter angår frågan om utsträckning av rätten till reseersättning, anser jag icke tillräckliga skäl föreligga att vidtaga en lagändring i sådan riktning, varigenom staten utan tvingande nödvändighet skulle få vidkännas ökade utgifter för ifrågavarande ändamål.

I enlighet med min sålunda uttalade uppfattning har jag låtit inom justitiedepartementet uppgöra förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.*»

Departementschefen uppläste ifrågavarande lagförslag, av den lydelse bilaga vid detta protokoll utvisar, samt hemställde, att för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål lagrådets utlåtande över förslaget måtte inhämtas genom utdrag av protokollet.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdade hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall.

Ur protokollet:

Henry Lindberg.

Bilaga.**Förslag**

till

Lag

om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Härigenom förordnas, att 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål skall erhålla följande ändrade lydelse:

Var som i brottmål, där allmän åklagare å tjänstens vägnar för talan, av åklagaren åberopas såsom vittne och inställer sig vid domstol, äger att, så framt vittnet äskar ersättning och domaren prövar sådant skäligt, för sin inställelse njuta ersättning av allmänna medel med högst fem kronor till vittnets uppehälle för varje dag, som för resan och vistandet vid domstolen erfordras, och dessutom, därest vittnets hemvist är beläget på minst fem kilometers avstånd från det ställe, där domstolen sammanträder, skjutspenningar för en häst fram och åter eller, där järnvägs- eller ångbåtslägenhet kan för resan eller någon del därav begagnas, avgift för billigaste plats å bantåg eller ångbåt.

Enahanda rätt till ersättning tillkommer den, som i mål av nämnda beskaffenhet blivit enligt domstols förordnande inkallad såsom vittne, eller av åklagaren åberopats eller enligt domstols förordnande inkallats för att upplysningsvis höras.

Denna lag träder i kraft dagen efter den, då lagen, enligt därå meddelad uppgift, utkommit från trycket i Svensk författningssamling.

Utdrag av protokollet, hållet i Kungl. Maj:ts lagråd onsdagen den 8 maj 1918.

Närvarande:

Justitieråden GULLSTRAND,
VON SETH,
WEDBERG,
Regeringsrådet PLANTING-GYLLENBÅGA.

Enligt lagrådet tillhandakommet utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet den 26 april 1918, hade Kungl. Maj:t förordnat, att lagrådets utlåtande skulle för det i § 87 regeringsformen omförmälda ändamål inhämtas över upprättat förslag till *lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.*

Förslaget, som finnes bilagt detta protokoll, föredrogs inför lagrådet av ledamoten å justitiedepartementets lagavdelning docenten Martin Fehr. *Lagrådet* lämnade förslaget utan anmärkning.

Ur protokollet:
Erik Ölander.

Utdrag av protokollet över justitiedepartementsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott fredagen den 10 maj 1918.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
SCHOTTE,
PETRÉN,
NILSON,
LÖFGREN,
friherre PALMSTIERNA,
UNDÉN,
THORSSON.

Departementschefen statsrådet Löfgren anmälde lagrådets den 8 maj 1918 avgivna utlåtande över det den 26 april 1918 till lagrådet remitterade förslaget till lag om ändrad lydelse av 1 § i lagen den 4 juni 1886 angående ersättning av allmänna medel till vittnen i brottmål.

Efter att hava anmärkt, att lagrådet lämnat förslaget utan anmärkning, hemställde föredraganden, att detsamma måtte, jämlikt § 87 rege- ringsformen, genom proposition föreläggas riksdagen till antagande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen förordna, att till riksdagen skulle avlåtas proposition av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Henry Lindberg.